

Luonnos säännöksiksi miehittämättömien kulkuneuvojen torjunnasta vankiloissa

Lausuntoyhteenveto

Mietintöjä ja lausuntoja 48/2018

Luonnos säännöksiksi miehittämättömien kulkuneuvojen torjunnasta vankiloissa

Lausuntoyhteenveto

Oikeusministeriö

ISBN PDF: 978-952-259-725-0
Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö
Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	2.11.2018	
Tekijät	Harjoittelija Greska Thaqi		
Julkaisun nimi	Luonnos säännöksi miehittämättömien kulkuneuvojen torjunnasta vankiloissa Lausuntoyhteenveto		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 48/2018		
Diaari/hankenumero	VN/855/2018	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-725-0	ISSN PDF	1798-7105
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-725-0		
Sivumäärä	26	Kieli	suomi
Asiasanat	lennokit, miehittämättömät kulkuneuvot, rangaistusten täytäntöönpano, pakkokeinot		
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain, sakon täytäntöönpanosta annetun lain 37 §:n ja pakkokeinolain muuttamisesta. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot 36 taholta. Lausuntoja annettiin 24.</p> <p>Lausunnonantajat kannattivat yleisesti esitettyjä muutoksia Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksiksi puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun sekä sylkemisen estävän suojan käyttöön. Joissakin lausunnoissa tehtiin yksittäisiä säännösmuutosehdotuksia ja toivottiin perustelujen täsmentämistä.</p> <p>Lausunnoissa kannatettiin myös ehdotuksia pakkokeinolain tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia koskeviksi säännösmuutoksiksi.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	2.11.2018	
Författare	Praktikant Gresa Thaqi		
Publikationens titel	Utkast till bestämmelser om att ingripa i obemannade fordons och farkosters färd i fängelser Sammandrag av yttrandena		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 48/2018		
Diarie- /projektnummer	VN/855/2018	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-725-0	ISSN PDF	1798-7105
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-725-0		
Sidantal	26	Språk	finska
Nyckelord	verkställighet av straff, tvångsmedel, drönare, bemannade fordon och farkoster		
Referat	<p>Vid justitieministeriet har beretts ett utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av fängelselagen, häktninglagen, 37 § i lagen om verkställighet av böter och tvångsmedelslagen. Propositionsutkastet sändes på remiss till 36 aktörer. Det kom in 24 remissyttrandena.</p> <p>Remissinstanserna understödde allmänt de föreslagna ändringarna av Brottsförhållningsmyndighetens befogenheter att ingripa i obemannade fordons och farkosters färd samt att använda skydd som hindrar en person från att spotta. Vissa yttrandena innehöll enskilda förslag till ändring av bestämmelserna och önskemål om precisering av motiveringarna.</p> <p>I yttrandena understöddes också förslagen till ändring av tvångsmedelslagens bestämmelser om förstärkt reseförbud och häktningsarrest.</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttuminen	8
2.1	Esityksen yleisperustelut.....	8
2.2	Ehdotetut vankeuslain 16 luvun säännökset ja tutkintavankeuslain 11 luvun 2 a §.....	14
3	Sylkemisen estävän välineen käyttö	18
4	Tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti	20
5	Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano	23
6	Yhteenveto	26

1 Johdanto

Erilaisten miehittämättömien kulkuneuvojen ja erityisesti lennokkien ja miehittämättömien ilma-alusten käyttö on lisääntynyt viime vuosina. Tämä on muodostanut uuden turvallisuusuhan vankiloille, koska tällaisten laitteiden avulla on mahdollista kuljettaa vankilaan luvattomia aineita ja esineitä. Vankiloissa on jo tehty havaintoja tällaisesta toiminnasta. Laitteiden yleistyessä ja halventuessa myös niiden käyttö vankilaturvallisuutta vaarantaviin tarkoituksiin voi lisääntyä.

Rikosseuraamuslaitokselle ei kuitenkaan ole säädetty yksiselitteistä toimivaltaa puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen liikkumiseen vankilan alueella tai sen yläpuolella. Tietyin edellytyksin lainsäädäntö mahdollistaa voimakeinojen käytön tällaisten kulkuneuvojen pysäyttämiseksi. Säännökset eivät mahdollista lainkaan sellaisten teknisten laitteiden käyttöä, joiden avulla olisi mahdollista puuttua radiosignaalilla ohjattavien miehittämättömien kulkuneuvojen liikkumiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslaissa (767/2005) ja tutkintavankeuslaissa (768/2005) säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle riittävä toimivalta puuttua vankilaturvallisuutta vaarantavaan miehittämättömien kulkuneuvojen toimintaan vankila-alueella. Ehdotettujen säännösten nojalla Rikosseuraamuslaitos voisi käyttää teknisiä laitteita, joiden avulla tällaiset kulkuneuvot voidaan havaita ja tarvittaessa puuttua niiden kulkuun.

Lisäksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain sitomista koskevia säännöksiä täsmennettäisiin siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä olisi toimivalta käyttää sylkemisen estämiseen tarkoitettua huppua tai sidettä. Nykyisten säännösten nojalla tällaisia välineitä ei ole mahdollista käyttää. Käytön edellytykset olisivat samat kuin sitomisen edellytykset tälläkin hetkellä.

Vankeuslain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei sijoitus päihdehoitolaitokseen tai lastensuojelulaitokseen enää muodostaisi estettä muuntorangaistuksen täytäntöönpanolle.

Tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia koskevat pakkokeinolain (806/2011) säännökset tulevat voimaan 1.1.2019. Kyseisten pakkokeinojen voimaantulon valmistelussa on tullut esille

täsmennystarpeita muun muassa pakkokeinojen alkamisaikaa, etsintäkuuluttamista ja päätösvaltaa koskeviin säännöksiin.

Oikeusministeriö pyysi esitysluonnoksesta 29.06.2018 lausunnon yhteensä 36 taholta. Lausunnon antoivat 24 tahoa. Seuraavat viranomaiset, järjestöt ja asiantuntijat antoivat esitysluonnoksesta lausunnon 31.08.2018 mennessä:

- Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- Finavia Oyj
- Helsingin hovioikeus
- Helsingin kärjäoikeus
- Itä-Suomen hovioikeus
- Keski-Suomen kärjäoikeus
- Kriminaalihuollon tukisäätiö KRITS
- Liikenteen turvallisuusvirasto Trafi
- Liikenne- ja viestintäministeriö
- Oikeuskanslerinvirasto
- Oikeusrekisterikeskus
- Poliisihallitus
- Puolustusministeriö
- Rikosseuraamuslaitos
- Sisäministeriö
- Suomen Asianajajaliitto
- Suomen Lakimiesliitto
- Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Valtakunnanvoudinvirasto
- Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y.
- Vankiterveydenhuollon yksikkö
- Viestintävirasto

2 Miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttuminen

2.1 Esityksen yleisperustelut

Finavia Oyj, Helsingin käräjäoikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Keski-Suomen käräjäoikeus, Poliisihallitus, Suomen Lakimiesliitto, Valtakunnanvoudinvirasto, Vankilavirkailijain liitto VVL r.y. ja Viestintävirasto pitävät ehdotuksia yleisesti tarpeellisina ja kannatettavina.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että Rikosseuraamuslaitokselle on perusteltua antaa toimivalta estää miehittämättömien kulkuneuvojen liikkuminen vankila-alueella, sillä se esittää vankien ja vankila-alueen kuvaamisen riskin.

Eduskunnan oikeusasiamies huomauttaa, että esityksestä puuttuu konkreettisia esimerkkejä, jotka valaisisivat välineiden käyttöä ja puuttumisen vaikutuksia. Ehdotusten arvioiminen ilman tietoa käytännön esimerkeistä on vaikeaa. Esitysluonnoksesta oikeusasiamiehen mukaan ei käy ilmi, miten kulkuneuvojen kulkuun puuttuvat tekniset laitteet toimisivat. Hajotetaanko, vai pysäytetäänkö laite ja ohjataan vankila-alueen ulkopuolelle? Oikeusasiamiehen mukaan sääntelyä pitäisi tarkentaa selvemmin näillä osin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan esityksestä ei käy ilmi, kuinka vankiloissa voitaisiin havaita kaikki vankila-alueelle tulevat miehittämättömät kulkuneuvot.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan sääntelyssä ei tarvitse pyrkiä puuttumiskynnysten ja edellytysten yhdenmukaisuuteen, sillä jokaisen viranomaisen toimintaan kohdistuvat uhat ja toiminnot eroavat toisistaan.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mielestä on tärkeää, että säännöksistä käy ilmi, miten kulkuneuvoa tulee käsitellä sekä, miten mahdollisen vankila-alueelle päätyvän lastin kanssa on meneteltävä.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että perustuslakivaliokunta on pitänyt epätydyttävänä sitä, että perustuslain 10 §:n 3 momentin soveltamiskäytäntö on osin erkaantunut säännöksen sanamuodosta (PeVL 6/2018 vp). Selvyyden vuoksi, oikeusasiamies toteaa, että tavoite vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämi-

sestä on tärkeä ja kannatettava. Lisäksi on huomioitava, että radioliikenteeseen puuttumisen kautta ei välttämättä saada luonnolliseen henkilöön yhdistettäviä olevia tietoja. Silloinkin, kun tietoja saadaan, tulisi ne ehdotuksen mukaan välittömästi hävittää, ellei tietojen käytölle ole oikeutusperustetta poliisin tehtävien kannalta. Eduskunnan oikeusasiamiehen mielestä sopivilta valiokunnilta tulisi pyytää lausuntoa, jos näin halutaan menetellä.

Eduskunnan oikeusasiamies muistuttaa, että lukuun ottamatta verkkoa, joka ammutaan kulkuneuvon päälle, käytännön esimerkit kuten, miten kulkuneuvo otetaan haltuun, miten sen käyttö estetään tai miten sen kulkuun muutoin puututaan, puuttuvat esityksestä. Täten, oikeusasiamies toivoisi tarkempaa ja monipuolisempaa kuvailua puuttumismenetelmistä.

Omaisuuksien suojan puuttumisen perusteltavuuden kannalta on oikeusasiamiehen mielestä ongelmallista, että tällä hetkellä miehittämättömän kulkuneuvon lennättäminen vankila-alueella ei ole kiellettyä. Yleisperustelujen mukaan nykyisten ilmailua koskevien säännösten perusteella ei voida asettaa lentokieltoa nimenomaan vankila-alueelle. Oikeusasiamies huomauttaa, että on ongelmallista, kun ehdotetulla sääntelyllä tullaan puuttumaan toimintaan, joka pääosin ei ole kiellettyä. Oikeusasiamiehen mukaan nykyinen sääntely on vaikeaselkoinen ja esittää josko sääntelyä korjattaisiin siten, että kaikenlaisten miehittämättömien kulkuneuvojen ohjaaminen vankila-alueelle ja sen yläpuolella olevaan ilmatilaan olisi kiellettyä. Näin kulkuneuvoliikenteeseen puuttuminen olisi perusoikeusnäkökulmasta helpompi perustella ja hyväksyä.

Oikeusasiamies toteaa, että miehittämättömien kulkuneuvojen vahingoittuminen on mahdollista. Esitysluonnoksen mukaan omistajalla olisi oikeus vahingonkorvauksiin vahingonkorvauslain mukaan. Kuitenkin, eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan, on tärkeä huomioida, että korvauksen saaminen edellyttää virheellistä toimintaa. Käytännössä tämä tarkoittanee, että omistajalla ei ole mahdollisuutta saada korvausta, sillä viranomaisen toiminta ei yleensä ole vahingonkorvauksen saamiseksi edellytetyllä tavalla virheellistä. Eduskunnan oikeusasiamiehen mielestä tämä on ongelmallista omaisuuden suojan näkökulmasta.

Helsingin hovioikeus toteaa, että ehdotettu sääntely on tarpeen, kunhan sääntely mahdollistaa puuttumisen maassa, ilmassa ja vedessä kulkeviin ajoneuvoihin ja kyse on vankilan alueesta. Hovioikeus on sitä mieltä, että sääntely miehittämättömään kulkuneuvoon puuttumisen osalta on epäselvä sen suhteen mitä keinoja Rikosseuraamuslaitos voi kohdistaa miehittämättömään kulkuneuvoon. Voidaanko kulkuneuvo esimerkiksi tuhota voimankäyttövälineillä? Täten, toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä voisi tarkentaa sen suhteen, mitä voimakeinoja voidaan kohdistaa ja tarvittaessa vankeuslain 18 luvun 6 §:n täsmentämistä tältä osin.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että on huolehdittava siitä, että robotiikan ja automatisaation käyttöä ja liiketoimintamahdollisuuksien syntyä edistetään yhteiskunnan kaikilla aloilla, eikä sääntelyllä rajoiteta näitä mahdollisuuksia.

LVM toteaa, että voimassa olevasta liikennettä koskevasta sääntelystä ei ole löydettävissä nyt ehdotetun kaltaista määritelmää, mikä korostaa tarvetta perustella mahdollisimman täsmällisesti, millaiset laitteet tai käyttötilanteet voisivat tulla ehdotettujen toimivaltasäännösten piiriin. LVM pitää tärkeänä, että eri viranomaisten toimivaltuudet puuttua miehittämättömiin kulkuneuvoihin olisivat selkeät. Viranomaistoiminnan tulisi olla mahdollisimman selkeää ja ennustettavaa paitsi viranomaisten mutta myös elinkeinoelämän ja kuluttajien kannalta.

LVM pitää tärkeänä, että puuttuminen olisi oikeutettua vain silloin, kun se on välttämättöntä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä. Lisäksi edellytetään yksittäistapauksellista harkintaa. Puuttuminen tulee perustella ja kuvata esimerkkitalantein laajasti, sillä vaikka vankiloiden alueelle on asetettu liikkumis- ja oleskelurajoituksia, niiden yläpuolelle ei ole asetettu lentokielto- tai rajoitusalueita. LVM huomauttaa myös siitä, että esityksessä tulisi tuoda esille, miten puuttumiskeinot vaikuttavat siviili-ilmailuun ja siviilien turvallisuuteen, jos ilma-aluksen tai lennokin kulkuun puututaan.

LVM on sitä mieltä, että luottamuksellisen viestin salaisuuden ja yksityiselämän tai omaisuuden suoja ei tulisi perusteettomasti rajoittaa. Toimenpiteiden on oltava oikeasuhtaisia, sekä tekniset toimenpiteet tulisi kyetä kohdistamaan vain tarpeellisille taajuuksialueille ja taajuuksille. LVM katsoo, että ehdotetun vankeuslain 16 luvun 2 a §:n 2 momentin mukaisissa laitteen käyttämisen seikoissa tulee ottaa huomioon mahdollisesti aiheutuva haitta ilmaliikenteelle, radio- taikka viestintäverkolle. LVM pitää tärkeänä, että teknistä laitetta saa käyttää vain niin kauan kuin se on välttämättöntä. Laitteen käyttö on oltava siten lyhytaikaista. LVM pitää myös tärkeänä vankeuslain 16 luvun 2 a §:n 2 momentin vaatimusta siitä, että teknistä laitetta saa käyttää ainoastaan asianmukaisen koulutuksen saanut virkamies, jotta tarpeettomat häiriöt ja vaaratilanteet pystytään ehkäisemään.

LVM pitää tärkeänä vankeuslain 19 luvun 2 a §:n säännöstä siitä, että teknisen laitteen käyttämisestä on ilmoitettava Viestintävirastolle.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä, että esityksen yleisperusteluissa on huomioitu sivullisten oikeus vahingonkorvaukseen sellaisessa tilanteessa, jossa Rikosseuraamuslaitos käyttää aiheuttomasti toimivaltuuksiaan ja siitä aiheutuisi vahinkoa sivulliselle.

Oikeuskanslerinvirasto pitää tärkeänä sitä, että samaan toimintaan tai asiaan vaikuttavat muut uudistukset otetaan lainvalmisteluhankkeissa alusta lähtien huomioon. Johtopäätökset hankkeissa eivät saisi olla keskenään ristiriitaisia ja mahdolliset ristiriitaiset johtopäätökset avoimesti tuodaan esiin ja perustellaan tarkasti.

Oikeuskanslerinviraston mielestä on tärkeää, että lainvalmisteluhankkeiden ministeriöt ylläpitävät keskinäistä koordinaatiota ja vuorovaikutusta, sillä se saattaa tehostaa lainvalmistelua ja näin ehkäistä tarpeetonta päällekkäistä työtä. Eri viranomaisten on tarpeen toimia yhdessä miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumisen säännösten jatkovalmistelussa sekä säädettävän lainsäädännön täytäntöönpanossa.

Lähtökohtaisesti, Oikeuskanslerinvirasto pitää ehdotettuja säännöksiä, sekä niiden mukaista eri viranomaisten välistä työnjakoa, tarkoituksenmukaisena ja hyväksyttävänä perustuslain kannalta.

Poliisihallituksella ei ole huomautettavaa ehdotettuun sääntelyyn tältä osin.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toteaa, että reagointiaika on äärimmäisen lyhyt, jos mahdolliseen uhkaan ei pystytä reagoimaan riittävän aikaisin. Keskushallintoyksikön mukaan määritellyt vankila-alueet ovat pieniä, erityisesti korostaen kaupunkivankilat, joissa vankila-alue määrittyy ulkomuuriin.

Keskushallintoyksikön mukaan lain sisällön tulisi olla hyvin laaja-alainen, sillä tekninen kehitys on äärimmäisen nopeaa lainvalmistelun ollessa jäljessä. Turvallisuusriskeiltä tulisi välttyä.

Keskushallintokeskuksen mukaan pitäisi säätää erikseen siitä, kuinka puuttumisessa mahdollisesti saatavia viestintätietoja ja Rikosseuraamuslaitoksen haltuun otettua miehittämättömä kulkuneuvoa käsiteltäisiin. Rikosseuraamuslaitoksella tulisi olla välitön mahdollisuus puuttua haltuun otettavien miehittämättömien laitteiden viestisisältöön paljastaakseen laitteen lähettäjän sijaintitiedot.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön mukaan esitys parantaisi vankilaturvallisuutta estämällä luvattomien aineiden ja esineiden kuljettaminen vankilaan. Lisäksi täytäntöönpanon turvallisuus lisääntyisi, sillä karkaamisia pystyttäisiin estämään entisestään.

Keskushallintoyksikkö toteaa, että vankila-alueet tulisi olla alueita, joilla miehittämättömien kulkuneuvojen käyttö on kiellettyä ilman Rikosseuraamuslaitoksen lupaa. Kiellon rikkomisesta olisi säädettävä rangaistus.

Keskushallintoyksikkö toteaa, että säännös edellyttää yksittäistapauksellista harkintaa ja puuttuminen olisi mahdollista vain silloin kun epäillään miehittämättömän kulkuneuvon kuljettavan vankilaan luvattomia aineita tai esineitä. Täten määriteltyjen alueiden ylittyessä, tulisi Rikosseuraamuslaitoksella olla mahdollisuus automaattiseen vaikuttamiseen.

Keskushallintoyksikön mukaan kulkuneuvo tulisi luovuttaa poliisille, mikäli rikosta epäillään. Jos tällaista tarvetta ei ole, kulkuneuvo voitaisiin luovuttaa takaisin omistajalleen, kunhan Rikosseuraamuslaitoksella olisi tarvittavat oikeudet tietojen hankkimiseen. Keskushallintoyksikön mukaan puuttumisesta tulisi pitää pöytäkirjaa valtioneuvoston asetuksen sääntöjen mukaisesti.

LISÄKSI Etelä-Suomen rikosseuraamusalue toteaa lausunnossaan, että vankiloiden alueet olisi hyvä saada lentokieltoalueiksi, joka koskisi sekä kuumailmapalloja että muita matalalla lentäviä ilma-aluksia dronejen lisäksi. Vankiloiden alueilla on ollut lukuisia havaintoja miehittämättömistä kulkuneuvoista ja täten kulkuneuvon kulkuun puuttuminen on kannattavaa.

Dronien liike on nopeaa ja siihen ei välttämättä pystytä reagoimaan riittävän nopeasti. Tästä syystä laissa tulisi olla maininta rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta ottaa teknisin välinein haltuun jokainen miehittämätön kulkuneuvo, joka on luvatta vankila-alueella.

ESRA toteaa, että vankila-alueita ei voi verrata julkiseen tilaan tai esimerkiksi yleisötapahtumaan, jossa poliisilla on oikeus puuttua voimakkeinoin miehittämättömän ilma-aluksen liikkumiseen.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluejohtaja on sitä mieltä, että on perusteltua säätää erikseen vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa Rikosseuraamuslaitoksen toimivallasta puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen liikkumiseen sekä vankila-alueella että sen yläpuolella olevassa ilmatilassa. Aluejohtajan mukaan, puuttumisen edellytykseksi tulisi säätää vangin karkaamisen estäminen johtuen kulkuneuvojen nopean kehityksen ja sen tuomien vaarojen myötä. Puuttumista tulisi arvioida automaattisten laitteiden sijasta aistinvaraisesti yksittäisissä tilanteissa laissa säädettyillä edellytyksillä.

Aluejohtajan mukaan, puuttuminen tapahtuisi ensisijaisesti kulkuneuvon fyysisellä pysäyttämällä ja haltuunotolla. Näin varmistetaan kulkuneuvon kuljettamista aineista. Pelkkä teknisellä laitteella radiosignaalin häirintä johtaisi siihen, että luvattomia aineita ja esineitä pyrittäisiin toimittamaan vankilaan jollakin muulla keinolla.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus on sitä mieltä, että on hyvä, kun vankiloille säädetään toimivalta puuttua vankilaturvallisuutta vaarantavaan miehittämättömien kulkuneuvojen toimintaan vankila-alueella. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus katsoo, että vankilaturvallisuus vaarantuu miehittämättömien kulkuneuvojen liikkumisesta vankila-alueella ilman että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä ei olisi oikeutta käyttää tekniikkaa näiden havaitsemiseksi.

Aluekeskuksen mukaan, jos vankilan tekemän torjuntakeinon seurauksena miehittämättömien ilma-alus rikkoutuu, niin vankila ei olisi korvausvelvollinen. Aluksen tiputtua vankilan muurin tai alueen ulkopuolelle, vankilalla olisi oikeus ottaa kyseinen ilma-alus haltuun ja luovutettava poliisille. Vankilalla olisi oikeus selvittää kyseisen kulkuneuvon mahdollisen lähettäjän sijaintitietojen paljastamiseksi.

Sisäministeriö toteaa, että miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisen toimivaltuuksien kansainvälinen vertailu on tehty riittävässä laajuudessa suhteutettuna esitettyihin uusiin säännöksiin. Toimivaltuuksien kehittämisessä on perusteltua pyrkiä tekniikkaneutraaliin lainsäädäntöön.

Suomen Asianajajaliitto on sitä mieltä, että tarve varmistaa se, että miehittämättömillä kulkuneuvoilla ei toimiteta vankiloihin vaarallisia aineita ja esineitä, on perusteltu.

Suomen Asianajajaliitto huomauttaa, että on epäselvää, miten kulkuneuvojen ohjajan paikannustietojen selvittäminen ja käsittely rinnastuvat pakkokeinolaissa säädettyihin telepakkokeinoihin.

Suomen Asianajajaliitto on sitä mieltä, että voimavarat eivät voi vaikuttaa siihen, milloin luottamukselliseen viestinnän suojaan on oikeutettua puuttua. Voimavarojen puute ei ole riittävä peruste perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta.

Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa, että esityksessä on arvioitu siihen liittyvän henkilötietojen käsittelyn ja perustuslain välinen suhde riittävästi. Tietosuojavaltuutettu pitää hyvänä, että esitys perustuu toimivallasta säätämiseksi.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry pitää ehdotusta ja sen tavoitteita tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

FiCom toteaa, että toimenpiteiden edellytykset ja niiden vaikutukset yleiseen viestintäverkkoon ja sen palveluille on ehdotuksessa hyvin kuvattu. FiCom on sitä mieltä, että toimivaltuuksien kynnys tulee olla korkealla, jos toimenpiteen arvellaan kohdistuvan

yleiseen matkapuhelinverkkoon tai turvallisuusradioverkkoon. Ehdotusta tulee täydentää siltä osin, että häiritsevistä toiminnasta aiheutuva häiriö tulee ilmoittaa Viestintävirastolle ja samalla teleyrityksen tulee saada siitä tieto.

Trafi pitää tärkeänä, että viranomaisille turvataan nykyistä kattavampi mahdollisuus puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun.

Trafi pitää hyvänä, että Rikosseuraamuslaitoksella on tehtäviensä hoitamiseksi mahdollisuus puuttua vankila-alueelle tulevien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun muun muassa radiosignaalin välityksellä.

Trafi myös pitää sitä, että Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuus yhdistää miehittämättömien kulkuneuvo sen ohjaajaan, tarpeellisena.

Trafi haluaa kiinnittää huomion kansainvälisellä tasolla esiin nousseeseen keskusteluun kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 3 bis artiklasta ja sen soveltuvuudesta miehittämättömiin ilma-aluksiin.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että toimivallan laajennus on kannatettava, siltä osin, että Rikosseuraamuslaitos tarvitsee toimivallan puuttua ilmassa liikkuvien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun. Kuitenkin, valtakunnansyyttäjänvirasto on sitä mieltä, että toimivallan tarve jää epäselväksi, kun kyse on maassa ja vedessä oikeudettomasti liikkuvien laitteiden osalta.

2.2 Ehdotetut vankeuslain 16 luvun säännökset ja tutkintavankeuslain 11 luvun 2 a §

Eduskunnan oikeusasiamies lausuu 16 luvun 2 a §:n kolmesta momentista erikseen.

1 momentti: Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että miehittämättömän kulkuneuvon puuttuminen on oltava välttämätöntä ja yksittäisellä virkamiehellä pitää olla valmius arvioimaan välttämättömyys kulkuneuvon havainnon jälkeen. Jokaisen alueelle tulevan kulkuneuvon kulkuun ei siten lain mukaan ole mahdollista puuttua, vaan on tehtävä tapauskohtainen arvio. Oikeusasiamies myöntää, että epäselväksi jää, mitkä kaikki seikat voivat synnyttää epäilyn aineista, esineistä tai kuvaamisesta. Kuvaamisen kieltämistä koskevaa sääntelyä ei ole, joten alueen kuvaaminen ei voine olla oikeudetonta ja asiasta olisi syytä säätää.

Myös lain soveltajan ja eduskunnan lainsäädäntötyön kannalta epäilyn mahdollisesti synnyttäviä seikkoja olisi hyvä kuvailla tarkemmin. Oikeusasiamiehen mukaan on vaikea kuvitella, mitä muita epäilyn synnyttäviä perusteita kuin näköhavainto, tilanteessa jossa kulkuneuvo saapuu vankila-alueelle, voisi olla tiedossa tai havaittavissa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan kulkuneuvon puuttumiseen koskevaa lainkoh-
taa lukemalla ei lainkaan selviä, että välttämättömyyden lisäksi tulee arvioida voima-
keinojen käytön edellytyksiä. Lisäksi ei ole tarkemmin käsitelty sitä, milloin puuttumi-
sessa olisi kyse voimakeinojen käyttämisestä ja millaiset puuttumiskeinot eivät olisi
voimakeinoja, jos tällaisia keinoja on olemassa.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että säännöksen perusteluissa tulisi esittää esi-
merkkejä mahdollisista soveltamistilanteista.

2 momentti: Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että arviointia tehtäessä tiedossa
olevat seikat lienevät useimmiten vähäiset. Arvioinnista täten tulee olemaan vaikeaa
ja tämän takia on syytä esittää soveltamisesimerkkejä siitä, mitä kulkuneuvon liittyviä
seikkoja arvion tekijällä on mahdollista olla tiedossa sekä miten näitä arvioitaisiin.

3 momentti: Eduskunnan oikeusasiamiehen mielestä jää jossakin määrin epäselväksi,
onko Rikosseuraamuslaitoksella mahdollisuus yksilöidä kulkuneuvoa ohjaava henkilö
ja millä keinoin.

16 luvun 8 a §: Oikeusasiamies huomauttaa, että yksityiskohtaisten perusteluiden mu-
kaan kulkuneuvo luovutetaan poliisille vain, jos siihen on jokin poliisin tehtäviin ja toi-
mivaltuuksiin liittyvä peruste, kuten rikosepäily. Epäselväksi jää, onko tarkoitettu tätä
vai sitä, miten lakiteksti ensisijaisesti on ymmärrettävissä.

Sisäministeriö pitää säännöksen soveltamisalan rajauksesta perusteltuna ja riittävän
yksiselitteisenä, sillä vankilan alue voidaan määritellä sekä asetuksessa että kartalla.
Sisäministeriö esittää kuitenkin harkittavaksi vankila-alueen yläpuolista ilmatilaa kos-
kevia perusteluita tarkemmin.

Sisäministeriö tuo esille sen, että vankeuslain 16 luvun 2 a §:ssä on asetettu toimival-
tuuden käyttämiselle ja sen kestolle välttämättömyysvaatimus. Lisäksi on asetettu
vaatimuksia tekniselle laitteelle ja laitteen käyttäjälle. Nämä molemmat yhdistettynä,
Sisäministeriön mukaan, asettavat ehdotetun toimivaltuuden käytölle riittävän kynnyk-
sen.

Sisäministeriö toteaa, että poliisiosasto esittää harkittavaksi sen, josko Rikosseuraa-
muslaitoksen olisi ilmoitettava ehdotetun vankeuslain 16 luvun 2 a §:n toimivaltuuden

käytöstä poliisille. Poliisille ilmoittaminen olisi perusteltua siksi, että miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumisen voi perustellusti olettaa liittyvän joko esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 3 §: n tarkoittamaan esitutkinnan toimittamisvelvollisuuteen tai muuhun poliisin toimivaltaan kuuluvaan tehtävään.

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry pitää ehdotusta ja sen tavoitteita tarpeellisina. FiCom pitää erinomaisena säännösten nostettua kirjausta siitä, että kulkuneuvon liikkumisen estävää laitetta saa käyttää vain niin kauan kuin se on välttämätöntä toimenpiteen kannalta. FiCom huomauttaa, että monet vankiloista sijaitsevat asutuilla alueilla, jolloin kulkuneuvon puuttumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Toimivaltuuksien käytön kynnyks tulee olla erityisen korkea tilanteissa, joissa häiriötekijöitä esiintyy yleisten viestintäverkkojen ja turvallisuusradioviestinnän parissa. Lisäksi FiCom korostaa, että erityisesti hätäpuhelin-yhteyksien tulee toimia kaikissa tilanteissa.

FiCom pitää hyvänä sitä, että puuttumiseen käytettävä tekninen laite edellyttää Viestintäviraston myöntämää radiolupaa. Laitteen käytöstä vastaisivat ainoastaan siihen koulutuksen saaneet virkamiehet, jotta häiriöiltä välttyttäisiin.

FiCom huomauttaa myös siitä, että on jäänyt epäselväksi, keneltä Rikosseuraamusvirasto hankkii käsiteltävän tiedon, jos miehittämätöntä kulkuneuvoa ohjataan sellaisen laitteen avulla, joka on yhdistettävissä luonnolliseen henkilöön.

FiCom ehdottaa, että Viestintävirasto ja matkaviestinoperaattorit saisivat tiedon viranomaisen suorittamasta operatiivisesta häirinnästä. Tällä varmistettaisiin, ettei häiriötilanteissa tehdä turhaa työtä ja aiheuteta turhia kustannuksia hallinnossa ja yrityksissä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto huomauttaa, että säännösteksti ei täytä lainsäädännöltä edellyttävää täsmällisyysvaatimusta, kun kyse on termiparista `miehittämätön kulkuneuvo`. Valtakunnansyyttäjänvirasto täten ehdottaa, että säännöksen 1 momentin voisi täsmentää esimerkiksi näin: "Rikosseuraamuslaitoksella on vankilan alueella tai alueen yläpuolisessa ilmatilassa oikeus ottaa ilmailulain 2 §:n 1 momentin 21 kohdassa tarkoitettu lennokki ja 22 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus sekä maalla ja vedessä liikkuva kauko-ohjauksella tai automaattiohjauksella liikkuva laite tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi." Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan, toiston välttämiseksi, voisi säännöksen otsikossa ja muissa momenteissa käyttää yleisnimitystä `miehittämätön laite`.

Valtakunnansyyttäjänvirasto huomauttaa, että termi ”häiriö” olisi parempi kuin nyt ehdotettu ”haitta” radiolupaa koskevissa säännöksissä.

Vankilavirkailijain Liitto VVL r.y. on sitä mieltä, että kaikissa tapauksissa Rikosseuraamuslaitoksen haltuun otettu kulkuneuvo tulisi luovuttaa poliisille.

Viestintävirasto pitää perusteltuna, että viranomaisen toimivaltuuksista säädetään viranomaista koskevassa erityislainsäädännössä. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että kyseessä olevat lainsäädännön kehittämistarpeet esitetään toteutettaviksi vankeuslakia ja tutkintavankeuslakia muuttamalla.

Viestintävirasto ehdottaa, että esityksen perusteluja täsmennetään selkeyden vuoksi siten, että oikeus tarkkailla radioviestintää ja sen välitystietoja mahdollisten vankila-alueelle tulevien miehittämättömien kulkuneuvojen varalta tuodaan lakiehdotuksessa erikseen esille.

Viestintävirasto ehdottaa, että selkeyden vuoksi esityksessä mainittaisiin esityksen suhde rikoslain tietoliikenteen häirintää koskeviin säännöksiin. Vankeuslain 16 luvun 2 a §:n ja tutkintavankeuslain 11 luvun 2 a §:n säännöksillä säädettäisiin lakiin perustuva rikoslain 38 luvun 5 §:ssä tarkoitettu oikeutus, jonka perusteella Rikosseuraamusvirastolla on oikeus estää tai häiritä radioviestintää, mikä muutoin on rikoslain nojalla kiellettyä.

Viestintävirasto pitää tärkeänä, että teknisen laitteen käytöstä päätettäessä harkinnassa olisi huomioitava teknisen laitteen käytön vaikutukset turvallisuusradioviestintään, radionavigointisatelliittiliikenteen vastaanottoon ja matkaviestitaajuuksiin. Tämän johdosta radiohäirinnän käytön kynnys tulisi arvioida korkealle.

Viestintävirasto pitää tärkeänä sitä, että miehittämättömien kulkuneuvojen käyttäjät ovat tietoisia laitteiden ominaisuuksista ja osaavat käyttää niitä oikein. Näin radioviestinnälle mahdollisesti aiheutuva haitta minimoidaan. Viestintävirasto toteaa, että miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumiselle säädetty korkea kynnys on kannatettava.

Viestintävirasto pitää hyvänä sitä, että yhteistyö Viestintäviraston kanssa on otettu esityksessä huomioon.

3 Sylkemisen estävän välineen käyttö

Eduskunnan oikeusasiamies on sitä mieltä, että sulkusuojavälineistä ja niiden käytöstä lailla säättäminen on perusteltua, mutta esityksessä tulisi tarkemmin kuvailla, millaista välinettä siteellä tarkoitetaan. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan side kuulostaa välineeltä, joka vaikuttaa sidotun hengitykseen, mitä ei saisi käyttää eikä hyväksyä sulkusuojavälineenä. Tarkoituksenmukaisinta lienee myös, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättäisi keskitetysti ja asetusta yksityiskohtaisemmin siitä, mitkä sulkusuojavälineet otetaan käyttöön Rikosseuraamuslaitoksessa.

Eduskunnan oikeusasiamiehellä ei ole huomautettavaa esityksen täsmällisyydestä, tarkkarajaisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta. Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että ehdotukselle on hyväksyttävä syy, tämän ollen, henkilökunnan suojaaminen syljen välityksellä tarttuvilta taudeilta. Kuitenkin, jos käytettävissä on keinoja, joilla henkilökunta voi suojata itsensä sen haittaamatta virkatoimia, tämä olisi oikeusasiamiehen näemyksen kannalta ensisijainen toimenpide vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumisen sijasta.

Helsingin hovioikeus toteaa, että vankilan työntekijöiden terveyden suojaamisen kannalta on tarpeen, että sylkeminen voidaan tarvittaessa estää. Hovioikeus huomauttaa, että sanamuotoja pitäisi tarkentaa, mikäli säännöksen soveltaminen on ollut tarkoitus rajoittaa ainoastaan tilanteisiin, joissa käytös ei muutoin ole aggressiivista.

Keski-Suomen käräjäoikeus, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö, Rikosseuraamuslaitoksen Itä ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalue, sisäministeriö ja Vankiterveydenhuollon yksikkö pitävät ehdotusta sylkemisen estävien suojavälineiden käytöstä perusteltuna

Kriminaalihuollon tukisäätiö nostaa esille tilanteen, jossa aggressiivisesti käyttäytyvään vankiin käytetään sylkemistä estävää suojaa. Tilanne on todennäköisemmin sellainen, jossa vanki on jo sidottu. Tukisäätiö pohtii sitä, että voiko suojan laittaa ennen sylkemistä, vai kun hän on jo sylkenyt?

Säätiö pohtii myös sitä, että onko sylkemissuojan käyttö yhtä selkeää kuin käsirautojen tai muovisten siteiden käyttö vai pitääkö siitä ohjeistaa eri tavalla.

Säätiö muistuttaa vangin turvallisuudesta ja tärkeydestä varmistaa, ettei suoja vaaranna vangin henkeä tai terveyttä.

Suomen Asianajaliitto toteaa, että sylkemishupun käyttö muodostaa voimakkaan puuttumisen vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja sitä koskevaan perusoikeuteen. Täten on tärkeää, että sylkyhupun käytöstä säädetään laissa. Suomen Asianajaliitto on huolissaan hupun asianmukaisuudesta ja kuinka varmistetaan, että sitä käytetään oikein. Olennaista on, että huppua ei käytetä tilanteissa, joissa sylkemisriski on alhainen tai olematon.

Suomen Lakimiesliitto on sitä mieltä, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä tulee olla toimivalta sylkemisen estämiseen tarkoitettua hupun käyttöä varten. Käytön edellytykset olisivat samat kuin voimassa olevan lain mukaiset sitomisen edellytykset.

Vankilavirkailijain Liitto r.y. toteaa, että sylkemisen estävän suojan käytön oikeutus on perusteltua. VVL huomauttaa siitä, että tarve sylkemisen estävän suojan käytölle voi arvioida olevan harvinaisempaa kuin käsirautojen tai nippusiteiden käyttö turvaimenpiteenä.

4 Tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti

Eduskunnan oikeusasiamies pohtii etsintäkuulutuksen ja noudon välistä suhdetta. Antaako Rikosseuraamuslaitos tutkinta-arestiin määrätyle ilmoittautumiskehotuksen vai onko tarkoitus, että tutkinta-arestiin määrätyle etsintäkuulutetaan esitysluonnoksessa ehdotetun 12 k §:n mukaisesti. Eduskunnan oikeusasiamies toteaa lisäksi, että voimassa olevan lain (PKL 2:12 c §) mukainen seitsemän vuorokauden mittainen määräaika ottaa yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen korvattaisiin (12 g §) epämääräisemmällä ilmaisulla ottaa ”viipymättä” yhteyttä.

Helsingin hovioikeudella ei ole huomautettavaa ehdotettuun säännökseen, mutta kiinnittää huomiota viranomaisten välisestä ilmoitusvelvollisuutta koskevaan sääntelyyn. Helsingin hovioikeus ehdottaa epäselvyyksien ja tiedonkulun katkosten välttämiseksi, että ilmoitusvelvollisuus olisi kattavasti säännelty yhdessä joko asetuksessa taikka laissa. Yhteydenottovelvollisuus olisi syytä säätää tehostettuun matkustuskieltoon määrätyn velvollisuudeksi.

Hovioikeus toteaa, että ilmoittautumisvelvollisuutta koskevaa säännöstä olisi tarpeen tarkentaa ja arvioida, tulisiko ilmoittautumiselle säätää tarkempi määräaika, joka alkaisi vapaana olevan tuomitun kohdalla siitä, kun ratkaisu annetaan hänelle tiedoksi.

Helsingin käräjäoikeuden näkemyksen mukaan tutkinta-arestiin määrätyle on annettava yksiselitteinen määräys ilmoittautumisajasta. Pakkokeinolain 2 luvun 12 g §:n 1 §:n 1 momentin nojalla, käräjäoikeus voinee antaa määräyksen ilmoittautumisajasta.

Parempi vaihtoehto olisi korvata 2 luvun 12 g §:n 1 §:n 1 momentin viipymättä sana tarkalla ajanmäärityksellä.

Itä-Suomen hovioikeuden mielestä lakitekstissä tai ainakin hallituksen esityksessä tulisi olla selvät maininnat siitä, että tehostettuun matkustuskieltoon ja tutkinta-arestiin liittyvät velvollisuudet alkavat, kun kohteena oleva henkilö saa ratkaisusta tiedon joko ollessaan läsnä istunnossa tai kun ratkaisu annetaan hänelle oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetyllä tavalla todisteellisesti tiedoksi.

Hovioikeus toteaa, että ehdotetussa pakkokeinolain 12 g §:n 1 kohdassa käytetty ”viipymättä” aikamääre on epätasällinen ja saattaa aiheuttaa tulkintaongelmia.

Keski-Suomen käräjäoikeus kannattaa esitettyjä muutoksia perusteluineen. Lisäksi Keski-Suomen käräjäoikeuden käsityksen mukaan tutkinta-arestia koskevan päätöksen kohteena olevan henkilön velvollisuuksien alkamisajankohdasta pitäisi säätää nimenomaisesti laissa.

Keski-Suomen käräjäoikeus pitää myös perusteltuna säätää nimenomaisesti siitä, mille taholle kuuluu esitettyssä 12 c § 2 momentissa mainittu tiedoksianto.

Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää ehdotettuja tarkennuksia tarpeellisina.

Poliisihallitus pitää ehdotettuja täsmennyksiä tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia koskevaan sääntelyyn perusteltuina.

Poliisihallitus toteaa, että etsintäkuuluttamisesta säätäminen lain tasolla omana toimivaltuussäännöksenään on pidettävä erittäin myönteisenä. Tällaisesta on ilman muuta säädettävä lain tasolla oikeusvaltioperiaatteen mukaisesti.

Säännöksessä on erikseen ehdotettu, että etsintäkuuluttamiseen kuuluu myös asteellinen toimivalta. Säännöksen mukaan etsintäkuuluttamisesta päättäisi täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai täytäntöönpanojohtajan määräämä muu täytäntöönpanoyksikön virkamies. Asteellisen toimivallan sisällyttäminen etsintäkuulutuksesta päättämiseen on hyvä keino huolehtia tarpeettomien ja väärin etsintäkuulutusten tekemisestä.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö kannattaa pykälään ehdotettuja muutoksia. Tärkeää on, että toimeenpanon aloittamisajankohdasta säädettäisiin riittävän yksiselitteisesti.

Rikosseuraamuslaitos ehdottaa oikeusministeriön harkittavaksi, onko tarpeen perusteluissa täsmentää tutkinta-arestin alkamisajankohtaa yksiselitteisemmäksi.

Rikkomuksen selvittämisen turvaamiseksi tarkoitettu noutomenettely on kannatettava ja perusteltu.

Keskushallintoyksikön mukaan asianmukaisen tiedonkulun turvaamiseksi virka-aputilanteissa tulee henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia tältä osin päivittää. Tiedoksiantomenettelyä koskevia säännöksiä olisi tarpeen täsmentää.

LISÄKSI Itä ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluejohtaja esittää huolensa koskien reagointiaikaa ja ovatko mainitut 2–3 päivää tarpeeksi yhdyskuntaseuraamustoimistolle.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikkö toteaa, että tehostettuun matkustuskieltoon ja tutkinta-arestiin liittyvä rikoslain 6 luvun 13 §:n 1 momentin muutos on huomion arvoinen. Muutoksen jälkeenkin lainkohdassa mainitaan, että tuomioistuin vähentää rangaistuksesta vapaudenmenetystä vastaavan ajan. Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikkö osoittaa huolensa siitä, että saavatko he tietojärjestelmät taipumaan tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin edellyttämiin muutoksiin ajoissa.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue pitää merkittävänä ongelmana, että 12 c §:n 3 momenttiin ei ole esitetty muutosta. Säännös, jonka mukaan ratkaisu tuomitun tutkinta-arestista on voimassa, kunnes rangaistuksen täytäntöönpano alkaa tai ylempi tuomioistuin toisin päättää, on Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen näkemyksen mukaan tällaisenaan tulkittavissa siten, että tutkinta-arestiin määrätty voi käytännössä suorittaa koko rangaistuksensa tutkinta-arestissa. Länsi-Suomen rikosseuraamusalueelle on jäänyt epäselväksi, minkälaisia säilytystiloja 12 b §:n 3 momentin 7-kohdan mukaisiin tilanteisiin edellytetään. Miten toimitaan, mikäli tutkinta-arestiin määrätty henkilö ilmoittaa, ettei hänellä ole Rikosseuraamuslaitokselle luovutettavaksi veloitettua passia tai muuta matkustusasiakirjaksi hyväksyttävää henkilökorttia hallussaan.

Sisäministeriö pitää säännösmuutosehdotuksia yleisellä tasolla myönteisinä. Sisäministeriö kannattaa, että pakkokeinolain säännökset yhdenmukaistetaan.

Sisäministeriö pitää pakkokeinolain 2 luvun 12 i §:n 5 momentissa esitettyä 6 tunnin säilössä pitämistä lyhyenä aikana. Erityisesti tämä pätee silloin, kun noudettavaksi määrätty henkilö pakenee viranomaisia, hänet tavoitetaan muulloin kuin päiväsaikaan ja on jollain tavalla pystynyt tekemään toimintakyvyttömäksi teknisen valvonnan laitteen.

Suomen Lakimiesliitto ei pidä tarpeellisenä pakkokeinolain 2 luvun 12 k §:ää. Lakimiesliitto toteaa, että jo lähtökohtaisesti tutkinta-arestin toimeenpanoa pakoileva voidaan tulkita rikkovan törkeästi arestin ehtoja.

Suomen Lakimiesliitto huomauttaa, että ”viipymättä” aikamääre tulisi määritellä tarkemmin.

5 Sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano

Eduskunnan oikeusasiamies lausuu lausunnossaan, että esityksessä ei perustella sitä, miksi päihdehoitolaitokseen sijoitetun tai lastensuojelulaitokseen sijoitetun alaikäisen tulisi nykyisestä poiketen kesken sijoituksen suorittaa muuntorangaistus. Eduskunnan oikeusasiamiehen mielestä lainsäätäjällä lienee nähnyt tärkeämmäksi päihdehoidon keskeytyksettömyyden sekä alaikäisen lastensuojelun tarpeen perusteella tapahtuneen sijoittamisen keskeytyksettömyyden kuin muuntorangaistuksen viipymättömän täytäntöön panemisen.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että lainkohdat tulee kirjoittaa sen mukaisesti, mitä tarkoitetaan ja tavoitellaan. Esityksessä tulisi ehdottaa, että muuntorangaistusta ei saa laittaa täytäntöön muutoin kuin siinä tapauksessa, että rangaistus voidaan panna täytäntöön sijoittamalla muuntorangaistusta suorittava vanki ulkopuoliseen laitokseen siten, että jo meneillään oleva laitoksessa olo ei katkea.

Eduskunnan oikeusasiamies huomauttaa lausunnossaan, että jos vankeuslain 2 luvun 9 §:ssä nyt oleva ”täytäntöönpanon estettä” koskeva säännös kumotaan, muuntorangaistuksen suorittamiseen ei 9 §:ssä tarkoitettujen laitoksessa olevien henkilöiden osalta ole mahdollista myöntää lykkäystä enää sen jälkeen, kun täytäntöönpanokirjan saapumisesta on kulunut enemmän kuin kolme kuukautta.

Oikeusasiamiehen mielestä vankeuslain 2 luvun 9 § tulee lastensuojelulaitossijoitusten osalta käymään tarpeettomaksi, jos eduskunta hyväksyy alle 18-vuotiaiden sakkojen muuntokelvottomuudesta ehdotetun muutoksen. Kuitenkin, oikeusasiamiehen mukaan pitää muistaa, että eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa on ryhdytty sosiaalihuollon osalta selvittämään, onko alaikäisten sijoittaminen lastensuojelulaitokseen vankeuslain 8 luvun 9 §:n perusteella mahdollista (dnro EOAK/3748/2018).

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että on kohtuullista, että laitokseen sijoitettuna olleelle on haluttu turvata laitossijoituksen jälkeen aika, jolloin hän voi vielä maksaa sakon muuntorangaistuksen ja välttää siten vankilaan joutumisen. Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että laitokseen sijoittamisen aikana on vaikea saada kerättyä rahaa sakkojen maksuun. Lykkäysmahdollisuuden poistosta ei lainkaan perustella esitysluonnoksessa ja vaikka tavoitteena on, että muuntorangaistus suoritettaisiin jo laitoksessa oloaikana, on mahdollista, että muuntorangaistus tulee täytäntöön pantavaksi vasta laitoksessa olon päätyttyä, jolloin nykyisen kaltainen lykkäysmahdollisuus olisi oikeusasiamiehen mielestä edelleen perusteltu.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan epäselväksi jää miten muutokset parantaisivat edellytyksiä ohjata päihdeongelmainen muuntorangaistusvanki päihdehoitoon. Ehdotus päinvastoin mahdollistaa sen, että päihdehoitolaitoksessa jo olevan henkilön muuntorangaistus voitaisiin laittaa täytäntöön, olkoonkin että täytäntöönpanon on ajateltu vankilan sijasta tapahtuvan jatkumona päihdehoitolaitoksessa.

Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää kannatettavana lähtökohtaa, että sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpano voitaisiin aloittaa ja toteuttaa henkilön ollessa päihdekuntoutuslaitoksessa. Ongelmana esiintyy kuitenkin se, että erityisesti laitostuotoiseen päihdekuntoutukseen on vaikea päästä.

Säätiö pitää tärkeänä, että sakkovankien mahdollisuuksia päästä suorittamaan muuntorangaistus päihdekuntoutuslaitoksessa voitaisiin valmistella muunto-oikeudenkäynnin jälkeen ennen vankilaan menoa. Tämä olisi mahdollista toteuttaa siviiliarvioinnin yhteydessä yhdyskuntaseuraamustoimistoissa. Rikosseuraamuslaitokselle täten tulisi turvata riittävät resurssit ohjata vankilaan tulleita sakkovankeja laitoksen ulkopuolisena sijoituksena soveltuvaan päihdekuntoutuslaitokseen.

Oikeusrekisterikeskus pitää perusteltuina ehdotettuja muutoksia siten, että päihdehuoltolaitoksessa oleminen ei olisi enää este aloittaa sakon muuntorangaistuksen suorittaminen. Oikeusrekisterikeskuksen mukaan, olisi olennaista, jos muuntorangaistukseen tuomittu voisi aloittaa muuntorangaistuksen suorittamisen esitetyllä tavalla ja suorittaminen toteutettaisiin ulkopuolisena laitossijoituksena.

Oikeusrekisterikeskus kuitenkin huomauttaa mahdollisesta ongelmasta, jossa muuntorangaistukseen tuomittu on vapaudessa mutta hoidettavana päihdehuoltolaitoksessa. Jos ulosottomiehen tai etsintäkuulutuksen toimesta henkilö passitetaan suorittamaan muuntorangaistusta, hoitojakso todennäköisesti katkeaa. Koska ulosottomiehet eivät aktiivisesti etsi muuntorangaistukseen tuomittuja, päihdekuntoutuksessa olevat henkilöt saatetaan etsintäkuuluttaa varsin usein.

Oikeusrekisterikeskuksen mukaan ehdotetut muuntorangaistusta koskevat muutokset lastensuojelulaitoksen osalta ovat perusteltuja.

Poliisihallitus, sisäministeriö, Keski-Suomen käräjäoikeus ja Vankiterveydenhuollon yksikkö pitävät ehdotuksia perusteltuina.

Rikosseuraamuksen keskushallintoyksikkö toteaa, että muuntorangaistuksen täytäntöönpanokiellon poistaminen päihdehuollon ja lastensuojelun vuoksi on perusteltu ja kannatettava muutos.

LISÄKSI Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikkö toivoo, että vankeuslain 2 luvun 9 §:n kumoaminen tapahtuu mahdollisimman pikaisesti.

Vaasan yhdyskuntaseuraamustoimiston ja vankilan mielestä on hyvä, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain 37 § muutetaan.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue on sitä mieltä, että muutokset täsmentävät lain-säädäntöä muuntorangaistusta suorittavan päihdehuoltoon sijoittamisen osalta. Vankeuslain 2 luvun 9 §:n kumoamista pidetään perusteltuna. Mikäli esitys ei kuitenkaan johda lain muutokseen eli alle 18-vuotiaiden saamat sakot voitaisiin edelleen muuntaa vankeudeksi, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue pitää vankeuslain 2 luvun 9 §:n kumoamisesta ja sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa olevan vankeuslain viittauksen poistamisesta liian aikaisena.

Suomen Lakimiesliitto toteaa, että ehdotus parantaa alle 18-vuotiaiden lasten rikosoikeudellista asemaa ja se noudattaa lapsidirektiivin EU 2016/800 tavoitteita.

Valtakunnanvoudinvirasto toteaa, että vankeuslain 2 luvun 9 §:n muuntorangaistusta ei saa panna täytäntöön sinä aikana, jolloin sakotettu on hoidettavana päihdehuollon laitoksessa tai lastensuojelulaitoksessa. Mikäli tuomittu on laissa tarkoitettussa laitoksessa, on muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa lykättävä.

Valtakunnanvoudinvirasto on myös sitä mieltä, että laissa oleva maininta siitä, että lastensuojelulaitos on este muuntorangaistuksen täytäntöönpanolle, on tarpeeton ja voidaan siksi kumota niillä perusteilla, ettei alle 18-vuotiaana tehdyn rikoksen johdosta määrättäisi sakon muuntorangaistuksia. Lastensuojelulaitokseen sijoittaminenkaan ei olisi enää este muuntorangaistuksen täytäntöönpanolle.

6 Yhteenveto

Kaikissa lausunnoissa ehdotuksia kannatettiin yleisellä tasolla.

Lausunnoissa kannatettiin ehdotettua Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltaa puuttua ilmassa liikkuvien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun vankila-alueen turvallisuuden suojaamiseksi. Muutamassa lausunnon ehdotettiin, että puuttumistoimivalta olisi aina, jos miehittämätön kulkuneuvo saapuu luvatta vankila-alueelle tai sen yläpuoliseen ilmatilaan. Eräät lausunnonantajat olivat sitä mieltä, että puuttumiskeinoja koskevia perusteluja tulisi täsmentää ja kuvata tarkemmin sitä, kuinka puuttuminen tapahtuu. Muutaman lausunnonantajan mielestä puuttumiskeinojen vaikutuksia siviili-ilmailuun ja siviilien turvallisuuteen tulisi täsmentää.

Suurin osa lausunnonantajista kannatti sylkemisen estävän suojan käyttöä ja piti ehdotuksia perusteltuina henkilökunnan terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi. Muutama lausunnonantaja huomautti siitä, että esityksessä tulisi tarkemmin kuvailla, millaista välinettä siteellä tarkoitetaan.

Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia koskevien säännösten tulisi olla yksiselitteiset sen suhteen, milloin pakkokeinoon liittyvät velvollisuudet alkavat. Muutamissa lausunnoissa myös tuotiin esille, onko riittävän täsmällistä, jos laissa edellytetään tutkinta-arestiin määrätty otta-
maan viipymättä yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen.

Suurin osa lausunnonantajista kannatti ehdotusta, että sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamisen esteenä ei enää olisi, jos tuomittu on päihdehuoltolaitoksessa tai lastensuojelulaitoksessa, vaan pyrittäisiin siihen, että muuntorangaistus pantaisiin tällöin täytäntöön ulkopuolisena laitossijoituksena. Eduskunnan oikeusasiamies ei pitänyt muutosta perusteltuna.

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7105 (PDF)
ISBN 978-952-259-725-0 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi